

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง วิวัฒนาการหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
  - 1.1 ข้อมูลจากเอกสาร
  - 1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
  - 1.3 ข้อมูลจากการการสำรวจ
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. การเสนอผลการวิจัย

การรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมเอกสารและข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับการจัดบันทึกไว้ในเอกสารรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสารหลักสูตร การใช้หลักสูตรของสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ตลอดจนหนังสือ วารสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด โดยทำการศึกษาค้นคว้าและจัดดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1.1 แหล่งข้อมูลสำหรับการค้นคว้า
  - 1.1.1 ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1.2 หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1.3 ห้องสมุดทบวงมหาวิทยาลัย
  - 1.1.4 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
  - 1.1.5 ฝ่ายวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1.6 ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1.7 ฝ่ายทะเบียนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1.8 หน่วยทะเบียนกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

- 1.1.9 หน่วยทะเบียนกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.1.10 ห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง
- 1.1.11 กองจดหมายเหตแห่งชาติ กรมศิลปากร
- 1.1.12 ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.2 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษาทั้งหมด ตามแหล่งข้อมูลในข้อ
1.1 นำมาจัดเป็น 2 ประเภท คือ เอกสารหลักและเอกสารรอง

1.2.1 เอกสารหลัก คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรและการศึกษาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในช่วงปี พ.ศ.2511-2533 หรือในช่วงเวลาที่ใกล้เคียง ได้แก่ เอกสารหลักสูตร คู่มือการเรียน คู่มือ นิลิต นักศึกษา และอาจารย์ ประกาศมหาวิทยาลัย ตารางสอนตารางสอบ โครงการสอน เป็นต้น นำเอกสารหลักทั้งหมดมาพิจารณาประเมินความถูกต้อง เชื่อถือได้ของเอกสารแต่ละฉบับ ด้วยเกณฑ์พิจารณาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยทำการตัดแปลงเกณฑ์การพิจารณาความถูกต้องน่าเชื่อถือได้ของ แวน ดาเลน (Dalen 1979 : 356-360) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 หลักเกณฑ์ คือ

ก. เกณฑ์พิจารณาภายนอก (External Criticism or External Appraisal) เป็นเกณฑ์มุ่งพิจารณาว่า เอกสารที่มีอยู่นั้นเป็นเอกสารที่แท้จริงหรือไม่ โดยพิจารณาจาก 5 ประเด็นเหล่านี้

- 1) แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิหรือทุติยภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่
  - 2) ใครเป็นผู้เขียน
  - 3) เป็นเอกสารต้นฉบับ ฉบับคัดลอกหรือฉบับปรับปรุง ถ้าเป็นฉบับปรับปรุงหรือแก้ไข จะทำการตรวจสอบข้อผิดพลาดโดยสืบค้นจากแหล่งอ้างอิงได้หรือไม่
  - 4) ช่วงเวลาที่ออกเผยแพร่
  - 5) วัตถุประสงค์ของการเผยแพร่เอกสารมีอย่างไร
- ข. เกณฑ์การพิจารณาภายใน พิจารณาในเรื่องต่าง ๆ

4 เรื่อง คือ

- 1) ผู้เขียนเอกสารเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความสามารถในสิ่งที่เขียนหรือไม่
- 2) ผู้เขียนเอกสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้หรือไม่

เขียนจากบันทึกหรือความทรงจำ

3) ในเอกสารนั้นมีความตั้งใจที่จะบิดเบือนความจริง
หรือใช้ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเอกสารหรือไม่

4) เอกสารนั้นสื่อความชัดเจนหรือไม่ และข้อความ
ในเอกสารนั้นมีความหมายอย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 การประเมินความถูกต้องเชื่อถือได้ของเอกสารโดยเกณฑ์การพิจารณาภายนอก

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ						
ประสานมิตร						
1. ประมวลการสอนรายวิชาต่าง ๆ ของคณะศึกษามนุษยธรรมศึกษา และ สังคมศาสตร์ พ.ศ.2507	หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	วิทยาลัยวิชาการศึกษา	/		2507	ประมวลการสอนรายวิชา
2. หลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต	"-----"	"-----"	/		2508	หลักสูตร วิชาในหมวดศิลปะ
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2508	"-----"	"-----"	/		2508	วิชาในหมวดศิลปะ คำอธิบายรายวิชา
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง	"-----"	"-----"	/		2510	หลักสูตร วิชาในหมวดศิลปะ คำอธิบายรายวิชา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
5. เอกสาร มศว. 0639/2513 เรื่องการแบ่งแยกงานในสถาน ศึกษา ปีการศึกษา 2513	หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	วิทยาลัยวิชาการศึกษา	/		2513	รายชื่ออาจารย์ผู้สอนประจำ แผนกวิชา ปีพ.ศ.2513
6. คู่มือนิสิต นักศึกษา ปริญญาตรีและ อาจารย์	"-----"	"-----"	/		2515	ประวัติวิทยาลัย การประเมินผล
7. นิทรรศการทัศนศิลป์นอกแบบ ครั้งที่ 4	"-----"	"-----"		/	2516	หลักสูตร การสอน สถิติผู้เข้าศึกษา
8. รายงานแผนกวิชาศิลปศึกษาและ หลักสูตรปริญญาโทในทางการ ศิลปศึกษา	"-----"	"-----"		/	2516	หลักสูตร สถิติผู้เข้าศึกษา หน้าที่อาจารย์ในสาขา
9. สัมมนาหลักสูตรปริญญาตรี(กศ.บ.)	"-----"	มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	/		2518	คำชี้แจงรหัสย่อและเลข ประจำวิชา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
10. คู่มือนิสิตและอาจารย์	หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	/		2518	ระเบียบมหาวิทยาลัยว่าด้วย การศึกษาชั้นปริญญาตรี 2518 (ระบบการศึกษา การวัดผล)
11. หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต พ.ศ. 2519	"-----"	"-----"	/		2519	หลักสูตร
12. คู่มือและหลักสูตรการศึกษาชั้น ปริญญาตรี พ.ศ.2522	"-----"	"-----"	/		2522	หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา
13. หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต 4 ปี (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2525)	"-----"	"-----"	/		2525	หลักสูตรวิชาเอกศิลปศึกษา
14. หลักสูตรและคู่มือกรมมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ.2527	"-----"	"-----"	/		2527	หลักสูตร
15. การเปลี่ยนแปลงรหัสวิชาใน หลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา พ.ศ.2530	"-----"	"-----"	/		2530	การเปลี่ยนแปลงรหัสวิชา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
16. หลักสูตรและคู่มือการศึกษาชั้น ปริญญาตรี พ.ศ.2530	หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร	/		2530	หลักสูตร ระบบการศึกษา การวัดผล รหัสวิชา
17.-21. คู่มือการเรียนระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ปีการศึกษา 2528- 2533	"-----"	"-----"	/		2528- 2533	ระบบการศึกษา แผนการ ศึกษา รายวิชาที่เปิดให้ลง ทะเบียน
<u>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</u>						
1. หลักสูตร 4 ปี ปริญญาครุศาสตร- บัณฑิต	ฝ่ายวิชาการคณะครุศาสตร์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		/	2504	หลักสูตร เหตุผลการ ปรับปรุงหลักสูตร
2. การจัดตั้งแผนกวิชาศิลปศึกษาชั้นใน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุ ศาสตร์	อ.วีรัตน์ นิษฐไพบูลย์	/		2512	วัตถุประสงค์ หลักการและ เหตุผลในการเปิดหลักสูตร หลักสูตร ระบบการศึกษา
3. คู่มือการลงทะเบียนภาคปลาย ปีการศึกษา 2518	สำนักทะเบียนและประมวลผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/		2518	ระบบการศึกษา การวัดผล

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
4. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี พ.ศ.2515	หน่วยทะเบียนคณะครุศาสตร์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/		2519	หลักสูตร ระบบการศึกษา การวัดผล คำอธิบายรายวิชา
5. คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรีของคณะ ครุศาสตร์	ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์	"-----"		/	2519	ระเบียบ ข้อบังคับ ลักษณะหลักสูตร แผนการเรียน
6. โปรแกรมการเรียนหลักสูตรปริญญา ครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี(ปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2520)	ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์	"-----"	/		2520	แผนการเรียน
7. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2520)	ฝ่ายวิชาการคณะครุศาสตร์	"-----"	/		2523	หลักสูตร ความเป็นมา ในการปรับปรุงหลักสูตร
8. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี	ห้องสมุดคณะครุศาสตร์	"-----"	/		2525	หลักสูตร ความเป็นมา ในการปรับปรุงหลักสูตร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
9. คู่มือการเข้าศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/		2527	ระบบการศึกษา ข้อบังคับว่าด้วยการให้ปริญญาเกียรตินิยม พ.ศ.2527
10. รามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	"-----"	"-----"	/		2528	ระเบียบข้อบังคับและประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต (ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ.2529)	ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	คณะครุศาสตร์	/		2529	หลักสูตร เหตุผลความเป็นมา ในการปรับปรุงหลักสูตร
12.-26. คู่มือการลงทะเบียน จท 92 (ตารางสอน ตารางสอบ) ปีการศึกษา 2519-2533	สำนักทะเบียนและประมวลผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/		2520- 2533	รายวิชาที่เปิดลงทะเบียน ตั้งแต่ปีการศึกษา2520-2533
27. ประมวลการสอนรายวิชาต่าง ๆ	ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์	อาจารย์ประจำภาคศิลปศึกษา	/		2533- 2534	คำชี้แจงรหัสย่อและ เลขประจำวิชา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายชื่อเอกสาร	แหล่งที่มา ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ	ผู้เขียน/ผู้จัดทำ	ต้นฉบับ	คัดลอก สำเนา	ช่วงเวลา เผยแพร่	สาระที่นำมาศึกษา
<u>มหาวิทยาลัยขอนแก่น</u>						
1. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขา ศิลปศึกษา (หลักสูตร 2 ปี)	สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	/		2528	เหตุผลความเป็นมาในการ เปิดหลักสูตร หลักสูตร
2. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขา ศิลปศึกษา(หลักสูตร 2 ปี)คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พุทธศักราช 2531(ฉบับปรับปรุง)	ห้องสมุดทบวงมหาวิทยาลัย	"-----"	/		2531	สาเหตุการปรับปรุง หลักสูตร
3. คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2533	สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์	"-----"	/		2533	ระบบการศึกษา การวัดผล
4.-8. ประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น เรื่อง การลงทะเบียนเรียน ราย วิชาที่เปิดสอน พร้อมวันและเวลา สอบไล่ประจำปีการศึกษา2529-2533	ฝ่ายทะเบียนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	"-----"	/		2529- 2533	รายวิชาที่เปิดลงทะเบียน ในปีการศึกษา2529-2533
9. ประมวลรายการสอนรายวิชาต่าง ๆ	สาขาวิชาศิลปศึกษา	อาจารย์ประจำสาขาวิชา	/		2534	ประมวลรายวิชาต่าง ๆ

จากตารางที่เสนอไว้ ผู้วิจัยเลือกเอกสารไว้จำนวน 47 รายการ โดยจัดกลุ่มตามสถาบัน

เอกสารของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจำนวน 21 รายการ เอกสารทุกรายการได้มาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) เอกสารต่าง ๆ เหล่านี้สถาบันเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง เป็นเอกสารต้นฉบับ และช่วงเวลาที่เผยแพร่มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นเอกสารของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่นำมาใช้วิเคราะห์จึงมีความถูกต้องน่าเชื่อถือได้ จากการพิจารณาด้วยเกณฑ์ภายนอก สำหรับการพิจารณาจากเกณฑ์ภายในก็พบว่าเอกสารเหล่านี้มีความถูกต้อง เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนเพราะผู้เขียน เขียนขึ้นในนามของสถาบันย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือได้อย่างยิ่ง ประกอบกับการเขียนซึ่งมุ่งนำเสนออย่างตรงไปตรงมาเพราะเป็นเอกสารที่ใช้ในส่วนของสถาบันจึงสื่อความหมายอย่างชัดเจนไม่มีการสอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัว

เอกสารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวน 27 รายการ ได้มาจากแหล่งปฐมภูมิทุกรายการ เอกสารเกือบทุกรายการ คณะครุศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดทำขึ้น มีเพียงบางรายการที่คณาจารย์ของภาควิชาศิลปศึกษาได้จัดทำขึ้นเอง และได้ระบุชื่อผู้จัดทำไว้อย่างชัดเจน ยกเว้น เอกสารรายการที่ 2 ซึ่งเป็นเอกสารการจัดตั้งแผนกศิลปศึกษาขึ้นในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มิได้เป็นรูปเล่มและไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนในเอกสาร จึงได้ทำการตรวจสอบจากการสัมภาษณ์ทำให้พบว่าเอกสารฉบับนี้ อาจารย์วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการก่อตั้งภาควิชาเป็นผู้เขียนขึ้น เอกสารทั้งหมดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นต้นฉบับ ยกเว้นรายการที่ 1 และมีการเผยแพร่ในช่วงเวลาสอดคล้องกับเหตุการณ์จริง ประกอบกับเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นเพื่อใช้ในงานของมหาวิทยาลัย มุ่งเสนอเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมาไม่มีการบิดเบือนหรือสอดแทรกทัศนคติใด ๆ ของผู้เขียน ในอันที่จะทำให้ข้อมูลเบี่ยงเบนไปจากความจริง ดังนั้นเอกสารทุกรายการจึงมีความถูกต้องน่าเชื่อถือได้ ทุกรายการตามเกณฑ์พิจารณาทั้งภายนอกและภายใน

เอกสารของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีจำนวน 9 รายการ ทุกรายการเป็นเอกสารที่มาจากแหล่งปฐมภูมิ โดยสถาบันเป็นผู้จัดทำ ช่วงเวลาที่เผยแพร่สอดคล้องกับเหตุการณ์ การนำเสนอเนื้อหา ทำอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือใส่ความคิดเห็นส่วนตัว หรือทัศนคติของผู้เขียนลงไป เนื้อหาสื่อความหมายชัดเจน เอกสารดังกล่าวจึงมีความถูกต้องน่าเชื่อถือได้

1.2.2 เอกสารชั้นรอง นำมาจัดกลุ่มเพื่อให้ง่ายต่อการลำดับ

เนื้อหา ดังนี้

ถึงปัจจุบัน

อดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาษาต่างประเทศ

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดครูไทยตั้งแต่อดีตจน

ข. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปะตั้งแต่

ค. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีหลักสูตรทั้งภาษาไทยและ

ง. เอกสารที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

จ. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การสอน การจัด

การหลักสูตรศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและองค์ประกอบ
ในการจัดการหลักสูตรครุศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.3 การจัดจำแนกประเภทเอกสาร โดยนำเอกสารที่ได้รับการพิจารณา
จัดจำแนกเป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และเอกสารชั้นรอง (Secondary
Sources) แล้วนำมาจัดเป็นกลุ่มและลำดับตามเวลา เอกสารชั้นต้นที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือสูง
สามารถจัดเป็นกลุ่มเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.3.1 เอกสารหลักสูตร เนื้อหาสาระโดยทั่วไปของหนังสือหลักสูตร
จะประกอบด้วยปรัชญา วัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหารายวิชา
ในหลักสูตรลักษณะรายวิชาโดยย่อ บางฉบับอาจมีระบบการศึกษา ระเบียบหรือเกณฑ์การวัด
หรือประเมินผลโดยรวม ประวัติและเหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร เป็นต้น

1.3.2 เอกสารประเภทคู่มือการศึกษา สาระโดยทั่วไปเกี่ยวกับ
ระบบการศึกษาระเบียบหรือกฎเกณฑ์การวัดและประเมินผลโดยรวมของสถาบัน กำหนดการ
ข้อควรปฏิบัติในการศึกษา บางฉบับอาจมีตารางสอนตารางสอบ เป็นต้น

1.3.3 เอกสารอื่น ๆ เช่น ประมวลการสอน เอกสารประกอบการ
การสอน ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางราชการ สาระของเอกสารประเภทนี้ช่วยให้ทราบ
สถานการณ์การจัดการเรียนการสอนการประเมินผลของรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งภาพรวมของหลักสูตร
โดยทั่วไปในแต่ละช่วงเวลา

สำหรับเอกสารหลักรายการใดที่มีที่มาไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบเทียบเคียงกับเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ หรือสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงจนแน่ใจว่ามีความถูกต้องเชื่อถือได้จึงจะนำมาใช้วิเคราะห์

จากนั้นจึงคัดลอกข้อมูลแต่ละหัวข้อและลำดับตามเวลาตามโครงเรื่องที่วางแผนไว้เพื่อเปรียบเทียบวิเคราะห์หาความเปลี่ยนแปลง จนครบทุกหัวข้อตามโครงเรื่องและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ในกรณีที่เอกสารบางส่วนมีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ จึงต้องดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยทำการคัดเลือกจากผู้ที่ทำหน้าที่ต่อไปนี้

- ก. กรรมการ เลขานุการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการร่างหลักสูตร
  - ข. กรรมการ เลขานุการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตร
- ศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ฉบับต่าง ๆ โดยมีการเตรียมการสัมภาษณ์ดังนี้

2.1 คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ โดยแบ่งกลุ่มของผู้ให้สัมภาษณ์ตามสถาบันที่สังกัด คือ

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้แก่

รองศาสตราจารย์ อารี สุทธิพันธ์ อดีตอาจารย์ประจำ หัวหน้าแผนกวิชาและกรรมการในการร่างและแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรศิลปศึกษา ปัจจุบันเกษียณอายุและเป็นอาจารย์พิเศษประจำสาขาศิลปศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ อดีตอาจารย์ประจำ และประธานกรรมการร่างแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรศิลปศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัย โสมติ อดีตหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่

ศาสตราจารย์วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ผู้ก่อตั้งและหัวหน้าภาควิชาศิลปศึกษากรรมการร่างและแก้ไขหลักสูตร ปัจจุบันเกษียณอายุและเป็นศาสตราจารย์กิตติคุณคณะครุศาสตร์

อาจารย์สุรัตน์ วัฒนไธ อดีตหัวหน้าภาควิชาศิลปศึกษา หัวหน้าวิชาเอกกรรมการและเลขานุการกรรมการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรศิลปศึกษา

จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้แก่

รองศาสตราจารย์ อธิสิทธิ์ ชงอินเนตร อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา
กรรมการร่างและแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

อาจารย์อริยาพร สมจิตต์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา และเลขานุการ
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

2.2 คำนึงว่าเทคนิคการสัมภาษณ์จากหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกับการสัมภาษณ์
เพื่อการวิจัย และเลือกเทคนิคที่เหมาะสมกับลักษณะของงานวิจัย ซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์
อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) แบบมีจุดประสงค์เฉพาะ (Focus
Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพราะการ
สัมภาษณ์ด้วยวิธีนี้สามารถเลือกสอบถามจุดสนใจในบางเรื่องได้เท่าที่ต้องการ
(สฤงศ์ จันทวานิช 2533 : 76-77) เพราะข้อมูลบางส่วนของงานวิจัยยังขาดหายไป
และบางส่วนซึ่งเป็นเรื่องของการปฏิบัติมิได้มีการบันทึก เช่น การวัดผลรายวิชา สภาพ
การเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นต้น

2.3 ศึกษาประวัติและผลงานของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่
การทำงานด้านหลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์ การจัดสภาพแวดล้อมสถานการณ์
และตัวแปรต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด รวมทั้งศึกษาเทคนิคการสัมภาษณ์ เช่น
การใช้คำพูดที่เหมาะสม สิ่งที่ควรและไม่ควรปฏิบัติในขณะที่สัมภาษณ์ เป็นต้น

2.4 สร้างแบบสัมภาษณ์ ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์
เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรด้านศิลปะ ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 ท่าน
ตรวจแก้ไข ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์สมพร รอดบุญ อาจารย์ประจำคณะจิตรกรรมและประติมากรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัญญา วงศ์อร่าม อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ อาจารย์ประจำภาควิชา
ศิลปวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิณี ดงคากุล อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ผดุง พรหมมูล อาจารย์ประจำวิทยาลัยครูสวนดุสิต

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ในสภาพการณ์จริง และปรับปรุงแก้ไขอีกเล็กน้อย สำหรับแบบสัมภาษณ์มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

2.5.1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

2.5.2 ส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี จุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนหลักสูตร ข้อคำถามต่าง ๆ จะเน้นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยลำดับ

2.6 ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยคัดเลือกข้อคำถามเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่ปรากฏในเอกสารของสถาบันนั้น ๆ เพราะสถาบันแต่ละแห่งมีเอกสารมากบ้างน้อยบ้าง หรือเอกสารบางเล่มขาดประเด็นสำคัญสำหรับการวิจัย ข้อมูลส่วนตัวที่มีในเอกสารชัดเจนแล้วจะไม่นำมาเป็นข้อคำถาม

3. ข้อมูลจากการสำรวจ

ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่สามารถหาได้จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ จำนวนหนังสือศิลปะในห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวนรายวิชาที่นิสิตลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจตรวจนับข้อมูลเหล่านี้ด้วยตนเอง สำหรับข้อมูลทางด้านเอกสารและหนังสือ ซึ่งเป็นสิ่งสนับสนุนหลักสูตรที่สำคัญ เพื่อใช้ในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิธีการจัดเก็บ การลงทะเบียนหนังสือเข้าห้องสมุด ระบบการแยกหมวดหมู่หนังสือของห้องสมุดแต่ละแห่งและแยกหมวดหมู่ตามสาขาด้านศิลปะ เพื่อให้ทราบมาก่อนที่จะเปิดใช้หลักสูตรในแต่ละฉบับ มีหนังสือศิลปะในสาขาใด อยู่เท่าไร จึงออกแบบสำรวจซึ่งมีลักษณะดังนี้

แบบสำรวจหนังสือสาขาศิลปะแยกตามหมวดหมู่และเวลาที่ลงทะเบียนเข้าห้องสมุด
หนังสือภาษา ไทย / อังกฤษ จากห้องสมุด _____
สำรวจวันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ลำดับ	เลขทะเบียน	หมวดหมู่	วัน/เดือน/พ.ศ. ลงทะเบียนเข้าห้องสมุด

ห้องสมุดที่เข้าไปทำการสำรวจ มีดังนี้ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย และหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำหรับข้อมูลที่ได้มานำแบ่งเป็น 2 ประเภท คือหนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
แต่ละประเภทนำมาแยกเป็นหมวดหมู่ตามระบบการจัดหมวดหมู่ของห้องสมุดในแต่ละสถาบัน
หอสมุดกลางของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย และหอสมุดคณะครุศาสตร์ จัดหมวดหมู่หนังสือตามระบบดิวอี้ ส่วนหอสมุด
กลางมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดหมวดหมู่แบบรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งการจัดหมวดหมู่หนังสือทางด้าน
ศิลปะของแต่ละระบบ มีรายละเอียดดังนี้

ระบบดิวอี้

(Dewey Decimal Classification)

แบ่งหมวดหมู่หนังสือศิลปะไว้ดังนี้

หมวดหนังสือทั่วไปทางศิลปกรรม วิจารณ์ศิลป์และมณฑลศิลป์	หมู่ 700-709
หมวดหนังสือการวางผังบริเวณและภูมิสถาปัตยกรรม	หมู่ 710-719
หมวดหนังสือทางสถาปัตยกรรม	หมู่ 720-729

หมวดหนังสือทางประติมากรรม	หมู่ 730-739
หมวดหนังสือทางทัศนศิลป์และการวาดเขียน	หมู่ 740-749
หมวดหนังสือทางจิตรกรรม	หมู่ 750-759
หมวดหนังสือทางภาพพิมพ์	หมู่ 760-769

(Dewey 1989 : 466-540)

ระบบรัฐสภาอเมริกัน

(Library of Congress Processing Department Subject Cataloging Division)

จัดหนังสือศิลปะไว้ในหมวด N ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หมวดหนังสือทางทัศนศิลป์ทั่วไป	หมู่ N
หมวดหนังสือทางสถาปัตยกรรม	หมู่ NA
หมวดหนังสือทางด้านประติมากรรม	หมู่ NB
หมวดหนังสือการวาดเขียน ออกแบบและภาพประกอบเรื่อง	หมู่ NC
หมวดหนังสือด้านจิตรกรรม	หมู่ ND
หมวดหนังสือด้านการพิมพ์	หมู่ NE
หมวดหนังสือด้านทัศนศิลป์ ศิลปะประยุกต์	หมู่ NK
หมวดหนังสือทางศิลปะอื่น ๆ	หมู่ NX

(The Library of congress 1970 : 5)

นำข้อมูลทั้งหมดมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เพื่อเปรียบเทียบจำนวนเรื่อง
ของหนังสือแต่ละสาขา และเปรียบเทียบหนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลของแต่ละสถาบันที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสำรวจ
มาจัดลำดับหมวดหมู่ เปรียบเทียบและวิเคราะห์เรียงเรียง เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการของ
หลักสูตรศิลปศึกษาของแต่ละสถาบันในด้าน โครงสร้างหลักสูตร วัตถุประสงค์ และการ
เรียนการสอน ในส่วนที่เหมือนและแตกต่าง รวมทั้งส่วนที่คงอยู่ และที่เปลี่ยนแปลงของ

หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย นับตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2511 ถึง 2533

การเสนอผลการวิจัย

ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ที่ได้ นำมาเสนอในรูปความเรียงแบบพรรณนา
วิเคราะห์ (Analytical Description) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ลำดับตามสถาบัน
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงสร้างหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. การเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย